

15.9.2016

Kansalaisyhteiskunnan suositukset Suomen Agenda 2030 -toimintaohjelmaan

Kehitysyhteistyön kattojärjestö Kepa on koonnut kansalaisyhteiskunnan suositukset Suomen Agenda 2030 -toimintaohjelmaan. Suositukset laadittiin avoimissa työpajoissa, joihin osallistui asiantuntijoita 47:stä organisaatiosta. Seuraavat järjestöt ovat hyväksyneet suositukset kokonaisuudessaan: Kepa, Naisjärjestöt yhteistyössä NYTKIS ry, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Suomen luonnonsuojeluliitto, Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi, Valtakunnallinen liikunta- ja urheiluorganisaatio Valo/Olympiakomitea ja WWF Suomi.

Kansallisen ja paikallisen tason suosituksien laatimiseen osallistui edustajia seuraavista organisaatioista:

Amnesty International Suomen osasto (tavoite 5), Crisis Management Initiative CMI (tavoitteet 16 ja 17), EAPN-FIN - Suomen köyhyyden ja syrjäytymisen vastainen verkosto (tavoitteet 1 ja 2), Ehkäisevä päihdetyö EHYT (tavoitteet 1 ja 2), Greenpeace Suomi (tavoitteet 7, 13 ja 14), Hämeenlinnan seudun luonnonsuojeluyhdistys (tavoite 6), Invalidiliitto (tavoitteet 11 ja 15), Kallion seurakunta (tavoite 10), Kirkkohallitus (tavoite 10), Kirkon Ulkomaanapu (tavoite 4), Kepa (tavoitteet 1-17), Käymäläseura Huussi (tavoite 6), Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK (tavoite 6), Marttaliitto (tavoitteet 1 ja 2), Naisasialiitto Unioni (tavoite 5), Naisjärjestöjen Keskusliitto (tavoite 5), Nytkis (tavoitteet 1-17), Pelastakaa Lapset (tavoitteet 16 ja 17), Plan International Suomi (tavoite 5), Siemenpuu (tavoite 12), SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry (tavoitteet 1-17), Suomen Akateemisten Naisten Liitto (tavoite 5), Suomen kirjastoseura (tavoitteet 1-17), Suomen luonnonsuojeluliitto (tavoitteet 1-17), Suomen Lähetysseura (tavoitteet 7, 12 ja 13), Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi (tavoitteet 1-17), Suomen opiskelijakuntien liitto SAMOK (tavoite 4), Suomen Punainen Risti (tavoitteet 1-17), Suomen ruotsalainen kansanpuolue RKP (tavoite 5), Suomen UNICEF (tavoite 6), Suomen UN Women (tavoite 5), Suomen YK-nuoret (tavoite 5), Suomen YK-liitto (tavoitteet 1-17), Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL (tavoitteet 1-17), Suomen Ympäristökasvatuksen Seura (tavoitteet 4 ja 12), Työväen Sivistysliitto (tavoitteet 1-17), Valtakunnallinen liikunta- ja urheiluorganisaatio Valo/Olympiakomitea (tavoitteet 1-17), Vihreät Naiset (tavoite 5), Väestöliitto (tavoitteet 1-17) sekä WWF Suomi (tavoitteet 12 ja 14).

Globaalien tason suosituksien laatimiseen osallistui edustajia seuraavista organisaatioista:

Diakonia-ammattikorkeakoulu (tavoitteet 4 ja 5), Kehitysyhteistyöjärjestöjen EU-yhdistys Kehys (tavoitteet 1, 2, 4, 5, 9, 10, 16 ja 17), Kepa (tavoitteet 1-17), Kirkon Ulkomaanapu (tavoitteet 1, 2, 4, 5, 9, 16 ja 17), Käymäläseura Huussi (tavoitteet 3 ja 6), Maan Ystävät (tavoitteet 7, 13, 14 ja 15), Plan International Suomi (tavoitteet 4 ja 5), Psykologien Sosiaalinen Vastuu (tavoitteet 3 ja 6), Suomen Caritas (tavoitteet 7, 13, 14 ja 15), Suomen Kirjastoseura (tavoitteet 1, 2, 9, 16 ja 17), Suomen Lasten ja Nuorten Säätiö (tavoitteet 4 ja 5), Suomen luonnonsuojeluliitto (tavoitteet 7, 8, 11, 12, 13, 14 ja 15), Suomen Lähetysseura (tavoitteet 4, 5, 7, 13, 14 ja 15), Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi (tavoitteet 1, 2, 4, 5, 9, 16 ja 17), Suomen Opiskelijakuntien liitto SAMOK (tavoitteet 4 ja 5), Suomen Unicef (tavoitteet 8, 11 ja 12), Suomen UN Women (tavoitteet 4 ja 5), Suomen YK-liitto (tavoitteet 4, 5, 7, 13, 14 ja 15), Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL (tavoitteet 4 ja 5), Suomen Ympäristökasvatuksen Seura (tavoitteet 4 ja 5), Vammaiskumppanuus (tavoitteet 1, 2, 4, 5, 9, 10, 16 ja 17) sekä Väestöliitto (tavoitteet 3 ja 5).

Tavoite 1: Ei köyhyyttä

Kaikilla on oikeus ihmisarvoiseen toimeentuloon.

Globaali suositus: Suomen kehitysrahoituksen tulee kohdistua kaikkein köyhimmille ihmisille siten, että vähintään puolet Suomen kehitysyhteistyörahoituksesta suunnataan kaikkein vähiten kehittyneille maille. Äärimmäisen köyhyyden vähentäminen ja ihmisoikeuksien toteutuminen ovat Suomen kehityspolitiikan päätavoitteita, joiden on ohjattava kaikkea toimintaa. Suomen on tuettava inklusiivista köyhyyden vähentämisen politiikkaa ja kehitysmaiden sosiaaliturvaa.

Kansallinen suositus: Jotta Suomi saavuttaisi tavoitteen vähentää köyhyydessä elävien osuutta ainakin puolella, on tällä hetkellä köyhyys- ja syrjäytymisriskin alla olevien yli 900 000 henkilön elämisen edellytyksiä parannettava merkittävästi. **Köyhyyden vähentäminen edellyttää määrätietoista yhteiskuntapolitiikkaa: työllisyyden parantamista ja pitkäaikaistyöttömyyden vähentämistä, kohtuuhintaisen vuokra-asuntotuotannon lisäämistä, vahvaa sosiaaliturvaa, tasa-arvoista koulutusta ja perusturvan tason nostamista.** Riittävän perustulon käyttöönotto vähentäisi köyhyyttä. Köyhyystilastot on esitettävä sukupuoli- ja ikäsensitiivisesti.

Paikallinen suositus: Suomessa perustuslaki takaa kaikille oikeuden perustoimeentuloon ja riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Kuntien ja maakuntien on taattava, että laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut ovat yhtäläisesti kaikkien saatavilla. **Asiakasmaksut ja omavastuut eivät saa estää tai vaikeuttaa palveluiden saatavuutta.**

Tavoite 2: Ei nälkää

Kaikilla ihmisillä on oikeus riittävään, turvalliseen ja ravitsevaan ruokaan. Paikallinen ruuantuotanto tukee kestävästä kehitystä.

Globaali suositus: Kehitysmaiden pienviljelijöiden ja maankäyttöoikeuksien tukeminen on ensisijaista ruokaturvan ja kestävästä maatalouden kehittämiseksi. Tässä tulee hyödyntää suomalaisten kansalaisjärjestöjen vahvaa osaamista. Suomen tulee ajaa reiluja, ruokaturvaa vahvistavia kaupan sääntöjä osana kaikkia kansainvälisiä neuvotteluja.

Kansallinen suositus: Veropoliittisilla ratkaisulla on tuettava kaikkien mahdollisuutta hankkia terveellistä ja ravitsevaa ruokaa. Ekologisesti kestävästä maataloudesta, lähituotantosta ja ruokahävikin vähentämisestä tulee vahvistaa. Suomeen on laadittava laki, joka velvoittaa luovuttamaan myynnistä poistetut syömäkelpoiset elintarvikkeet voittoa tavoittelemattomille tahoille ruokajakelua varten.

Paikallinen suositus: Kuntien ja maakuntien on huolehdittava, että esimerkiksi oppilaitoksissa ja vanhainkodeissa käyttämättä jäävä ruoka jaetaan hyötykäyttöön. Kuntien ja maakuntien on tuettava myös elinkeinoelämää ja kansalaisyhteiskuntaa ylijäämäruoan jakelussa. Kuntien on noudatettava joukkoruokailussa valtakunnallisia ravitsemussuosituksia. Kouluissa ja päiväkodeissa on ohjattava eettisiin ruokavalintoihin.

Tavoite 3: Terveyttä ja hyvinvointia

Fyysisen ja mielenterveyden edistäminen on kestävästä kehityksestä edellytys.

Globaali suositus: Suomen on tuettava kansalaisjärjestöjen työtä terveyden edistämiseksi, joka on merkittävä tapa tukea kouluttautumista, työkykyä ja kokonaisvaltaista hyvinvointia. Suomi on yksi harvoista maista, joka on edistänyt seksuaali- ja lisääntymisterveyttä

globaalisti. Suomen tulee jatkossakin puhua vahvasti näiden asioiden puolesta kansainvälisillä areenoilla ja pitää esillä myös seksuaalioikeuksia.

Kansallinen suositus: Saavuttaaksemme kattavat, laadukkaat ja tasa-arvoiset sosiaali- ja terveyspalvelut kaikille on tehtävä poikkihallinnollista verkosto- ja yhteistyötä. **Aktiivisen elämäntavan edistäminen koko ihmisen elämänkaaren ajan luo hyvinvointia ja ennaltaehkäisee sairauksia.** Ennaltaehkäisyyn ja kannustimiin suunnatun julkisen rahoituksen määrää on lisättävä. Päätöksenteon pohjana on käytettävä tietoa koetusta hyvinvoinnista.

Paikallinen suositus: **Kunnan tulee taata hyvinvointistrategiassaan aktiivisen elämäntavan edellytykset esimerkiksi tarjoamalla liikunta- ja kulttuuripalveluja ja olosuhteita.** Kunnan on myös kannustettava asukkaita ja yhteisöjä oman hyvinvointinsa edistämiseen. Elintaso- ja mielenterveys sairauksien, päihteiden väärinkäytön ja syrjäytymisen ennaltaehkäisy vaativat nopeaa reagointia ja sukupuolisensitiivistä lähestymistapaa.

Tavoite 4: Hyvä koulutus

Tasa-arvoinen ja saavutettava koulutus on yhteiskunnallisen vakauden ja kehityksen kulmakivi. Laadukas koulutus on muidenkin kehitystavoitteiden toteutumisen edellytys ja siksi siihen on tärkeä panostaa.

Globaali suositus: **Laadukkaan koulutuksen kehittäminen on Suomen vahvuus, joka tulee nostaa yhdeksi kehityspolitiikan painopisteeksi.** Koulutuksen laadun kehittämisessä tulee huomioida inklusiivisuus ja elinikäisen oppimisen mahdollisuudet. Koulutuksen tulee tukea osallisuutta ja kestävästä kehitystä edistäviä globaaleja kansalaistaitoja.

Kansallinen suositus: **Suomen on turvattava kaikille tasa-arvoinen, avoin, laadukas ja maksuton koulutus ja resurssit korkean osaamisen ja hyvinvoinnin saavuttamiseksi.** Taloudellisen tuen on oltava riittävää, jotta yhdenvertaiset mahdollisuudet opiskella toteutuvat. Kasvavan vieraskielisen väestön koulutuksen esteitä on purettava ja opiskelun kansainvälistymistä lisättävä. Non-formaalien oppimisen ja digitalisaation merkitys tulee tunnustaa entistä vahvemmin.

Paikallinen suositus: **Kaikille on taattava yhdenvertainen pääsy laadukkaaseen varhaiskasvatukseen, perusopetukseen sekä kirjasto- ja kulttuuripalveluihin asuinpaikasta riippumatta.** Opetussuunnitelmien perusteiden painotukset, kuten kestävä elämäntavan ja osallisuuden edistäminen, sukupuolisensitiivinen kasvatus ja ihmisoikeudet on huomioitava varhaiskasvatuksen ja koulutuksen suunnitelmissa ja toteutuksessa sekä täydennyskoulutuksessa.

Tavoite 5: Sukupuolten tasa-arvo

Sukupuolten tasa-arvon tulee näkyä läpileikkaavasti kaikkien kestävä kehityksen tavoitteiden toteutuksessa.

Globaali suositus: **Suomen sitoutuminen sukupuolten tasa-arvon sekä naisten ja tyttöjen oikeuksien edistämiseen kaikessa kehityspolitiikassa on toimeenpantava käytännössä ja sen toteutumista on seurattava ja arvioitava.** Tasa-arvo on otettava huomioon johdonmukaisesti kaikissa kehitysyhteistyön rahoitusmuodoissa, mukaan lukien yritysrahoituksessa. Kansalaisyhteiskunnan rooli pitkäaikaisessa tasa-arvotyössä on tunnustettava ja sille on kohdistettava tarpeelliset resurssit.

Kansallinen suositus: YK:n naisten oikeuksien sopimus velvoittaa Suomea edistämään tasa-arvoa aktiivisella toiminnalla ja seurannalla. **Yhteiskunnallisessa päätöksenteossa sukupuolivaikutukset tulee arvioida etukäteen sekä raportoida niistä julkisesti.** Tarvitaan myös lainsäädäntöuudistuksia kuten perhevapaajärjestelmän uudistaminen 6+6 +6-mallin

mukaisesti isille korvamerkittyjä vapaita lisäen, seksuaalirikoslainsäädännön uudistus Istanbulin sopimuksen mukaisesti sekä translain uudistus sukupuolivähemmistöjen ihmisoikeuksien toteuttamiseksi. Myös vain miehille pakollista yleistä asevelvollisuutta tulee tarkastella kriittisesti.

Paikallinen suositus: Monet kansainväliset sopimukset ja Suomen lainsäädäntö velvoittavat kuntia toteuttamaan tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta toiminnassaan. Siksi on välttämätöntä, että kaikessa kunnallisessa päätöksenteossa arvioidaan sukupuolivaikutukset ja toimitaan tasa-arvokehityksen turvaamiseksi. Kunnat ovat merkittävä naisvaltaisten matalapalkka-alojen työnantaja. Lisäksi kunnilla on ratkaiseva rooli naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisytyössä. **Kunnat myös järjestävät varhaiskasvatusta ja koulutusta, joka parhaimmillaan purkaa suomalaisen koulutusjärjestelmän sukupuolisegregaatiota ja vaikuttaa asenneilmapiiriin.**

Tavoite 6: Puhdas vesi ja sanitaatio

Puhtaan veden ja kestävän sanitaation tasa-arvoinen saavutettavuus on ihmisoikeus ja kaiken kehityksen perusta.

Globaali suositus: Suomi on vahva vesi- ja sanitaatioalan osaaja. **Järjestöjen paikallistuntemus ja oikeusperustainen lähestymistapa edistävät kestävien tuloksien saavuttamista ja vahvistavat myös alan yritysten onnistumismahdollisuuksia kehitysmaissa.**

Kansallinen suositus: Jätevesien puhdistusteknologiaa ja valmiutta vastata vesihuollon poikkeustiloihin tulee parantaa. **Lainsäädännöllä täytyy varmistaa riittävä vesiensuojelun taso, jossa huomioidaan erityisesti jätevesien ja maatalouden vaikutus vesien laatuun sekä mahdollistetaan turvallinen ja käyttökelpoinen ravinteiden kierrätys.** Jätevesien ja ravinteiden kierrätykseen liittyvän tutkimuksen resursointi on taattava. Kannustimien kautta tulee lisätä veden käytön tehostamista ja kierrätyksen lisäämistä kotitalouksissa ja teollisuudessa.

Paikallinen suositus: Talous- ja teollisuusveden säästämiseen ja kierrättämiseen liittyvää tietoisuutta on lisättävä. Lämpimän veden käyttöä on rajoitettava energiankulutuksen vähentämiseksi ja kuivakäymälöiden käyttöön on kannustettava. **Paikallistasolla on edistettävä resurssitehokkaiden hajautettujen vesi- ja jätevesijärjestelmien käyttöä.** Jätevedenpuhdistamojen kapasiteetin tulee olla kunnossa niin, että ohijuoksutuksia ei tapahdu.

Tavoite 7: Edullista ja puhdasta energiaa

Ilmastokatastrofi ja luonnonvarojen ehtyminen nostavat energiatehokkuuden, energian säästön ja kestävän uusiutuvan energian käytön elintärkeiksi.

Globaali suositus: Suomi on energiateknologian osaaja. **On tärkeää, että toimintamme vahvistaa paikallista osaamista sekä turvaa energiapalveluiden saannin kestävästi ympäristöä ja paikallista kulttuuria kunnioittaen.** Suomen on edistettävä puhtaan energian oikeudenmukaista saatavuutta, joka tukee kaikkein köyhimpien koulutusta, toimeentuloedellytyksiä, terveyttä ja tasa-arvoa.

Kansallinen suositus: Suomessa on vahva energiateknologinen potentiaali. **Suomen on tuettava kokonaisvaltaista järjestelmätason muutosta ja kehitettävä ratkaisuja esimerkiksi sille, että korkeita osuuksia uusiutuvaa energiaa voidaan integroida sähköverkkoihin.** Energiansäästön lisäämiseen kaikilla kulutuksen tasoilla tarvitaan sekä taloudellisia kannusteita että sääntelyä.

Paikallinen suositus: Kuntien tulee vahvistaa energiakansalaisuutta viestinnän, ohjauskeinojen ja palvelujen kautta. Kannustimet pienenergian tuotannolle vahvistavat paikallistaloutta ja edistävät järjestelmämuutosta. **Kuntien investoinneissa ja hankinnoissa tulee suosia energiamurrosta vauhdittavia ratkaisuja.**

Tavoite 8: Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua

Kestävä talous on perusta ihmisten toimeentulolle ja hyvinvoinnille. Nuorten työllistäminen on yksi kestävän kehityksen edellytyksistä kaikkialla maailmassa.

Globaali suositus: Suomessa on perinteisesti vahvat työelämäoikeudet ja meille on luontevaa tukea säällisen ja ihmisarvoisen työn edellytyksiä globaalisti. **Kehitysmaiden omistajuutta tulee kunnioittaa esimerkiksi tukemalla paikallista pienyritystä ja kestäviä innovaatioita sekä tarjoamalla toimivia rahoitusmuotoja.**

Kansallinen suositus: **Kestävän toimeentulon turvaamiseksi yhteiskunnan on pystyttävä ennakoimaan työelämän jatkuva muutos ja eriarvoistumiskehitys.** Palkkaerojen kasvun ja työolosuhteiden eriytymisen estäminen on ensiarvoisen tärkeää niin lainsäädäntötyössä kuin työehtosopimuksissa. Riittävää toimeentuloa, työssä jaksamista, elinikäistä oppimista ja edellytyksiä siirtyä työstä ja toimenkuvasta toiseen on tuettava joustavilla tukirakenteilla, huomioiden myös osatyökykyiset sekä osa-aikaisissa ja epävarmoissa työsuhteissa olevat. Perhevapaiden kustannusten kasaantumista äitien työnantajille on purettava sekä sukupuolten välistä palkkaeroa on kavennettava johdonmukaisin toimin.

Paikallinen suositus: Kuntien tulee käyttää täysimääräisesti mahdollisuutensa tukea maahanmuuttajataustaisten henkilöiden työllistymistä ja työoikeuksien toteutumista muun muassa lisäämällä työnantajien kanssa tehtävää yhteistyötä. Kunnat voivat tukea uudenlaista itsensä työllistämistä esimerkiksi tarjoamalla verkostoitumismahdollisuuksia ja toimitiloja. **Työvoimapaalveluiden käyttäjien yhdenvertainen kohtelu on taattava tiedonvaihdoilla, uraneuvonnalla ja koulutuksella.**

Tavoite 9: Kestävää teollisuutta, innovaatioita ja infrastruktuureja

Yhtäläinen ja universaali tiedon saatavuus tuo ihmisten potentiaalin yhteiskuntien käyttöön.

Globaali suositus: Suomi on innovaatioiden ja uuden teknologian kehittämisen yhteiskunta. Meillä on hyvät edellytykset tukea kehitysmaiden omaa pienyritystä, innovaatioita ja perusinfrastruktuuria. **Infrastruktuurin ja tiedonsaannin kehittämisen tulee ensisijaisesti vähentää eriarvoisuutta ja olla kaikille saavutettavaa ja kestävä.**

Kansallinen suositus: Hyvinvointiyhteiskunnan uudistamisessa uusien, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävien innovaatioiden kehittäminen on avainasemassa. **Kestävän tutkimuksen hyödyntäminen päätöksenteossa, tuotekehittelyssä ja teollisuuden uudistamisessa vaatii riittävää resursointia koulutukseen ja tieteeseen sekä tukea monialaiselle yhteistyölle.**

Paikallinen suositus: Kuntien ja aluehallinnon on tuettava kestävä kehitystä edistäviä innovaatioita ja teollisuutta esimerkiksi kaavoituksella. **Muun muassa kaivannaisteollisuuteen liittyvissä lupa-asioissa on toteutettava yhdenmukaisia, ekologisesti kestäviä käytäntöjä.** Teollisuushankkeita käsittelevien ja valvovien paikallisviranomaisten resurssit ja riittävä osaaminen on taattava. Samalla on turvattava riippumattomuus elinkeinoelämän intresseistä. Teollisuushankkeiden tiedot on tuotava avoimesti kansalaisten kommentoitavaksi.

Tavoite 10: Eriarvoisuuden vähentäminen

Lisääntyvä eriarvoisuus ja eri ihmisryhmien syrjintä ovat aikamme suurimpia haasteita.

Globaali suositus: Suomi on edelläkävijä vammaisten oikeuksien edistämässä kansainvälisesti. **Suomen tulee edistää kaikkea syrjimättömyyttä ja ihmisoikeussopimusten noudattamista.**

Globaalia eriarvoisuutta on vähennettävä rahoitusmarkkinoiden paremmalla sääntelyllä ja valvonnalla. Kaikkien maiden tasa-arvoinen osallistuminen kansainväliseen päätöksentekoon on taattava.

Kansallinen suositus: Eriarvoisuuden kokemusta lisää se, että ihmisen arvo mitataan taloudellisilla indikaattoreilla ja tuottavuudella. **Valtion on turvattava kaikille ihmisille perustuslain takaama yhdenvertainen kohtelu.** Syrjintävaarassa olevien ihmisten oikeuksien toteuttamista on arvioitava. Kaikilla ihmisillä on oltava oikeus perheeseen. Yksinelävien, yksinhuoltajaperheiden, omaishoitajien ja eläkeläisten asemaa on parannettava lainsäädännöllä. Alimpaan tuloluokkaan kuuluvien ihmisten eliniän odotetta on nostettava monialaisella yhteistyöllä.

Paikallinen suositus: **Kuntalaisten välinen polarisaatiokehitys on katkaistava.** Kuntien on järjestettävä turvallisia tiloja ja matalan kynnyksen paikkoja, joissa eri sosioekonomisista lähtökohdista tulevat ihmiset voivat kohdata toisiaan. Nuorten näköalattomuuden tunnetta tulee vähentää lisäämällä kansalaisvaikuttamista esimerkiksi oppilaitosten ja kolmannen sektorin yhteistyöllä. Lisääntyvästi monikulttuuristen kuntien kyky varmistaa yhtäläiset oikeudet kaikille on turvattava.

Tavoite 11: Kestävät kaupungit ja yhteisöt

Luonnon- ja kulttuuriperinnön vaaliminen tukee taloudellista, sosiaalista ja ympäristön hyvinvointia kaupungeissa ja yhteisöissä.

Globaali suositus: Suomi on kestävä yhdyskuntasuunnittelun osaaja. **Tämä antaa hyvän pohjan osallistua globaalisti kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ihmisten elinympäristöjen parantamiseen.** Kansalaisjärjestöjen ja tutkijayhteisön kykyä tarttua lisääntyviin ympäristöongelmiin tulee hyödyntää entistä enemmän muun muassa katastrofinhallintaan ja -valmiuteen liittyvissä kysymyksissä.

Kansallinen suositus: Liikenne- ja ratkaisuiden tulee edistää kestävä kehitystä ja kaikkien ihmisten tasa-arvoista kohtelua. Tähän voidaan päästä esimerkiksi rakentamalla kattava, täysimääräisesti hyödynnettävä raideliikenneinfrastruktuuri sekä tukemalla uusiutuvaan energiaan perustuvaa liikennettä. **Esimerkiksi väestön ikääntyminen vaatii, että yhdyskuntasuunnittelussa on huomioitava entistä paremmin rakennetun ympäristön esteettömyys.** Asumisen, liikenteen ja viherverkoston suunnittelu tulee tehdä yhtä aikaa.

Paikallinen suositus: **Kuntien asuntotuotannossa tulee hyödyntää kaikkein energiatehokkaimpia ratkaisuja huomioiden samalla ympäristön kantokyky sekä kaikkien ihmisryhmien tarpeet ja vaikuttamismahdollisuudet asuinympäristönsä liittyvään päätöksentekoon.** Kuntien valmiutta vastata ympäristöonnettomuuksiin tulee vahvistaa. Kaupunkisuunnittelussa tulee huomioida lähiluonnon merkitys hyvinvoinnille.

Tavoite 12: Vastuullista kuluttamista ja tuotantoa

Tietoisuus kestävästä kulutus- ja tuotantotavoista ja mahdollisuus toteuttaa niitä arjessa kuuluvat kaikille.

Globaali suositus: Kehitysyhteistyössä tulee hyödyntää maailman alkuperäiskansojen näkemyksiä luonnon kanssa vuorovaikutuksessa olevan yhteiskunnan rakentamisessa. Kestäviä tuotantotapoja on tuettava esimerkiksi kiertotaloudella ja kemikalisoitumista vähentämällä. **Suomen tulee edellyttää luonnonvarojen kestävä käyttöä ja ympäristön huomioivaa yritystoimintaa sekä lainsäädäntöitse että vapaaehtoisuuteen perustuen.**

Kansallinen suositus: Suomen talouden tulee toimia planeettamme ja suomalaisen luonnon kantokyvyn asettamissa rajoissa ihmisoikeuksia kunnioittaen. Valtion on asetettava ohjauskeinot, jotka johtavat luonnonvarojen kulutuksen merkittävään absoluuttiseen vähenemiseen. Julkisissa hankinnoissa tulee varmistaa, että hankintaketju edistää kestävä kehityksen tavoitteiden, kuten työntekijöiden oikeuksien ja metsäkadon pysäyttämisen, toteutumista. Ympäristö- ja ihmisoikeuksia koskevien yritysten huolellisuusvelvollisuuksien on oltava sitovia kansallisesti ja niiden seurantaan tulee luoda jäljitettävyyjärjestelmä. Valtion on tuettava toimillaan aktiivisesti kansalaisten edellytyksiä kestäväan elämäntapaan.

Paikallinen suositus: Kunnat edistävät johdonmukaisesti ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä elämäntapaa kaikilla toiminnan tasoilla. Kuntien tulee luoda ja edistää resurssitehokkaita toimintamalleja, jotka takaavat luonnonvarojen kulutuksen absoluuttisen vähenemisen. Kunnan julkisissa hankinnoissa huomioidaan ekologist ja sosiaaliset kriteerit. Kasvatuksen, koulutuksen ja viestinnän keinoin varmistetaan, että kaikki kuntalaiset saavat tietoa ja taitoja kestävästä elämäntavasta. Opettajille ja muille kasvattajille taataan riittävät valmiudet ja resurssit tähän työhön.

Tavoite 13: Ilmastotekoja

Ilmastomuutoksen vastainen työ vaatii johdonmukaisia ja välittömiä toimia kaikilla politiikan osa-alueilla.

Globaali suositus: Kaikessa Suomen toiminnassa tulee huomioida ilmastomuutoksen vastainen työ läpileikkaavasti. Suomen tulee kantaa ilmastovastuunsa antamalla ilmastorahoitusta, joka on uutta ja lisäästä suhteessa kehitysyhteistyörahoitukseen. Rahoituksesta vähintään puolet tulee ohjata ilmastomuutoksen vaikutuksiin sopeutumiseen ja se tulee kohdentaa kaikkein haavoittuvimmille alueille ja ryhmille. Lisäksi Suomen tulee rahoittaa ilmastomuutoksen aiheuttamien vahinkojen ja menetyksien korvauksia.

Kansallinen suositus: Suomessa on erillinen ilmastolainsäädäntö, jonka toimeenpanoa tulee vahvistaa. Pariisin sopimuksen perusteella yhteiskunnan tulee luopua fossiilisista polttoaineista ennen vuotta 2050 ja vaihtoehdot tähän tulee selvittää kattavasti tutkimukseen perustuen. Ilmastoneutraalin yhteiskunnan vauhdittaminen vaatii koko yhteiskunnan tasoisia muutoksia energiantuotannossa, liikenteessä, asumisessa sekä maataloudessa. Ilmatoratkaisujen tulee johdonmukaisesti edistää ympäristön hyvää tilaa sekä varautumista ilmastomuutoksen vaikutuksiin. Kaikki päästöoikeudet on huutokauppattava ja tulot on ohjattava ilmastomuutoksen haittojen ehkäisyyn köyhissä maissa.

Paikallinen suositus: Useilla kunnilla on kunnianhimoisia ilmastotavoitteita, ja vastaisuudessa jokaisen kunnan tulee sitoutua olemaan ilmastoneutraali ennen vuotta 2050. Paikallisella tasolla tulee edistää esimerkiksi kestävä liikummista maankäytön suunnittelulla sekä tukemalla ilmastoystävällisiä liikkumismuotoja ja liikennepalveluita. Ilmastotietoisuuden ja kasvatuksen tulee näkyä kunnissa kaikilla tasoilla päätöksenteosta koulujen ja päiväkotien toimintaan.

Tavoite 14: Vedenalainen elämä

Rannikkoekosysteemien suojelua tarvitaan niin Suomessa kuin maailmalla. Merten suojelu on tärkeää luonnon monimuotoisuuden sekä ihmisten ruokaturvan takaamiseksi.

Globaali suositus: Suomen tulee ajaa merten suojelualueita kansainvälisin sopimuksin - myös arktisille alueille. Kalakantojen suojelua on edistettävä esimerkiksi poistamalla ryöstökalastusta mahdollistavat tuet. Toimivien jätteenkäsittelyjärjestelmien luominen ja maatalouden päästöjen vähentäminen ehkäisevät osaltaan biodiversiteettiä uhkaavaa saastumista,

kuten muovien kertymistä meriin.

Kansallinen suositus: Biodiversiteetiltään rikkaat merenpohja-alueet on suojeltava Suomen mereisten kansallispuistojen verkostoa laajentamalla. Maa- ja metsätalouden ravinnekormitusta hallitaan kohdennetuin ympäristönsuojelutoimin ja lisäämällä merkittävästi kasvipohjaisen ravinnon osuutta suomalaisten ruokavaliossa. Kalojen hälyttävä uhanalaistumiskehitys tulee kääntää laskuun.

Paikallinen suositus: Sinisen talouden pohjana toimivat meren eri käyttömuodot tulee sovittaa yhteen maakuntatason merialuesuunnittelulla. Rannikkokuntien jätevedenkäsittelyn tehostamiseen tulee käyttää parasta olemassa olevaa teknologiaa. Uhanalaisten vaelluskalojen mahdollisuus luontaiseen elinkierto on palautettava esimerkiksi vaellusesteet poistamalla.

Tavoite 15: Maanpäällinen elämä

Luonnon itseisarvoa on kunnioitettava. Esimerkiksi ekosysteemien pirstaloituminen ja tuhoutuminen sekä salametsästys ovat aiheuttaneet jo nyt vakavan sukupuuttoaallon.

Globaali suositus: Suomi on suojelualueiden suunnittelun ja biodiversiteettitutkimuksen kansainvälinen edelläkävijä. Maaekosysteemien suojelussa paikallislähtöisyys ja luonnon kestävä käyttö ovat avainasemassa - erityisesti tässä suomalaisten kansalaisjärjestöjen osaamista tulee hyödyntää. **Hälyttävä biodiversiteettikato on pysäytettävä vuoteen 2020 mennessä esimerkiksi vaikuttamalla johdonmukaisesti kansallisiin lainsäädäntöihin ja vaatimalla yritysten ympäristövastuuta.**

Kansallinen suositus: Vain riittävän laajojen ja yhtenäisten elinympäristöjen verkostot turvaavat lajien säilymisen, joten vähintään 17% kaikista elinympäristöistä on suojeltava Nagoyan sopimuksen mukaisesti. Jotta monimuotoisuustavoitteisiin päästään, on luonnonsuojelun rahoitusta lisättävä. Kaikkien ihmisten mahdollisuutta nauttia luontokokemuksesta, kuten retkeilystä sekä marjojen ja sienien keräämisestä on tuettava. Salametsästyksen vastaisia toimia on vahvistettava lisäämällä valvontaa ja kiristämällä rangaistuslainsäädäntöä.

Paikallinen suositus: Luonnoltaan arvokkaat kuntametsät on säästettävä lajien kodeiksi ja ihmisten virkistymispaikoiksi. Kansallisten kaupunkipuistojen syntyä on edistettävä päätöksenteolla, samalla kun jo olemassa olevia lähimetsiä on turvattava esimerkiksi kaavoituksen avulla. **Lähiluonto on tärkeä oppimisympäristö, jonka hyödyntämistä päiväkotien ja koulujen työssä tulee vahvistaa yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa.**

Tavoite 16: Rauhaa ja oikeudenmukaisuutta

Osallistava päätöksenteko ja läpinäkyvät instituutiot lisäävät luottamusta ja yhteiskunnallista vakautta. Ilman rauhaa ei ole kehitystä – ja päinvastoin.

Globaali suositus: Suomi on oikeusvaltio sekä rauhanvälityksen ja demokratian osaaja. Meidän on osaamisellamme tuettava kehitysmaiden demokraattisten rakenteiden vahvistamista. On hälyttävää, että kansalaisyhteiskunnan tila kaventuu globaalisti. **Suomen tulee johdonmukaisesti edistää ulko-, kehitys- ja kauppapolitiikassaan kansalaisoikeuksien toteutumista ja vapaata kansalaistoimintaa.**

Kansallinen suositus: Suomessa on hyvä perustuslain suoja ja toimiva hallintojärjestelmä, jotka vaativat jatkuvaa huomiota, ylläpitoa ja resursointia. Suomen on tunnustettava, että esimerkiksi ihmiskauppa ja vihapuhe ovat vakavia ihmisoikeusloukkauksia. Näiden parissa tehtävää työtä ei voi jättää vain kansalaisjärjestöjen varaan. Tasa-arvoista kohtelua edistetään

muun muassa takaamalla kaikille, mukaan luettuna paperittomille, laillinen henkilöllisyys sekä yhdenvertainen oikeusturva.

Paikallinen suositus: Kuntien ja maakuntien on hyödynnettävä ja kehitettävä ratkaisuja osallisuuden ja kansalaistaitojen kartuttamiseen, mikä vahvistaa rauhaa ja oikeudenmukaisuutta. Suomessa on paljon erityisesti naisten ja lasten kohtaamaa väkivaltaa. **Väkivallan ennaltaehkäisyyn ja uhrien palvelujen tulee olla kaikkien saavutettavissa asuinkunnasta riippumatta.**

Tavoite 17: Yhteistyö ja kumppanuus

Kestävän kehityksen saavuttaminen vaatii kaikkien osallistumista ja riittäviä resursseja.

Globaali suositus: Suomen tulee edistää kestävästä kehityksestä tukevan politiikkajohdon mukaisuuden toteuttamista, seuranta ja arviointia. Tavoitteiden toteuttaminen vaatii eri toimijoiden välisiä kumppanuuksia ja yhteistyötä. **Suomen on ohjattava 0,7 prosenttia bruttokansantulostaan kehitysyhteistyöhön kansainvälisen sitoumuksensa mukaisesti.** Suomen tulee edistää sitä, että globaali talous ja eri rahoitusvirrat tukevat kestävästä kehityksestä.

Kansallinen suositus: Suomessa on toimiva dialogi julkisen sektorin ja kansalaisyhteiskunnan välillä. **Suomen on jatkossakin mahdollistettava riippumattoman, osaavan ja aktiivisen kansalaisyhteiskunnan toiminta.** Kestävän kehityksen tavoitteiden arviointi on sisällytettävä johdonmukaisesti kaikkeen lainsäädäntötyöhön ja päätösten toimeenpanoon. Seurannassa on hyödynnettävä ja kehitettävä hyvinvoinnin mittareita, jotka eivät perustu vain bruttokansantuotteeseen.

Paikallinen suositus: **Kestävän kehityksen tavoitteista ja niiden toimeenpanosta on jaettava tietoa eri väestöryhmille kautta maan.** Kuntalaisten roolia tavoitteiden toteuttamisessa ja seurannassa sekä henkilökohtaisella että paikallisella tasolla tulee vahvistaa.

